

POSTANOWIENIE

12 września 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Tomasz Szanciło

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 12 września 2024 r. w Warszawie
zażalenia I.K.

na postanowienie Sądu Okręgowego w Toruniu

z 16 kwietnia 2024 r., VIII Ca 149/23,

w sprawie z wniosku V.B.

z udziałem I.K.

o zniesienie współwłasności nieruchomości,

1. uchyla zaskarżone postanowienie;

**2. orzeka, że wnioskodawczyni i uczestniczka postępowania
ponoszą koszty postępowania zażaleniowego związane ze swym
udziałem.**

[P.L.]

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z 16 kwietnia 2024 r. Sąd Okręgowy w Toruniu ustalił wartość przedmiotu zaskarżenia na kwotę 51 000 zł (pkt 1) i odrzucił skargę kasacyjną uczestniczki postępowania I.K. od postanowienia tego Sądu z 11 października 2023 r. (pkt 2).

W uzasadnieniu postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej wskazano, że w apelacji od postanowienia Sądu Rejonowego w Wąbrzeźnie z 22 listopada 2022 r. uczestniczka postępowania kwestionowała wyłącznie sposób podziału nieruchomości, obejmujący jedną działkę o nr [...], wartość której nie była przez nią

negowana i wynosiła 51 000 zł. W ocenie Sądu Okręgowego apelacja nie zawierała zarzutów i wniosków co do tej części postanowienia Sądu Rejonowego, która dotyczyła podziału między wnioskodawczynię i uczestniczkę postępowania pozostałych działek, które miały powstać w wyniku podziału nieruchomości, tj. [...] i nr [...].

Na powyższe postanowienie zażalenie złożyła uczestniczka postępowania, zaskarżając je w całości, wnosząc o jego uchylenie i ustalenie wartości przedmiotu zaskarżenia na kwotę 227 000 zł, a w konsekwencji przyjęcie do rozpoznania wniesionej w sprawie skargi kasacyjnej oraz zasądzenie na jej rzecz kosztów postępowania zażaleniowego. Zarzuciła naruszenie przepisów postępowania:

1) art. 519¹ § 4 pkt 4 k.p.c. przez jego niewłaściwą wykładnię, a w konsekwencji nieprawidłowe ustalenie wartości przedmiotu zaskarżenia, wskutek czego uznano niedopuszczalność wniesienia skargi kasacyjnej;

2) art. 387 § 2¹ w zw. z art. 382 k.p.c. przez jego błędne zastosowanie oraz niewłaściwą wykładnię przez Sąd drugiej instancji twierdzeń i zarzutów zawartych w apelacji, czego skutkiem było bezzasadne uznanie, że uczestniczka dokonała modyfikacji swojego stanowiska w zakresie wartości przedmiotu zaskarżenia pomimo zaskarżenia postanowienia Sądu pierwszej instancji w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 394¹ § 1 k.p.c. zażalenie do Sądu Najwyższego przysługuje na m.in. postanowienie sądu drugiej instancji odrzucające skargę kasacyjną.

W sprawach, w których dopuszczalność skargi kasacyjnej jest uzależniona od wartości przedmiotu zaskarżenia, sąd uprawniony jest do jej badania i oznaczenia prawidłowej wysokości. Nawet brak formalnego sprawdzenia wartości przedmiotu zaskarżenia podanej w apelacji (zażaleniu) nie eliminuje możliwości weryfikacji tej wartości (zob. postanowienia SN: z 20 stycznia 2017 r., I CZ 105/16; z 8 grudnia 2016 r., I CZ 97/16; z 6 marca 2018 r., I UZ 119/17; z 11 stycznia 2022 r., II UZ 64/21).

Zgodnie z art. 519¹ § 4 pkt 4 k.p.c. skarga kasacyjna nie przysługuje w sprawach dotyczących zniesienia współwłasności i działu spadku, jeżeli wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa niż 150 000 zł.

W orzecznictwie utrwalony jest pogląd, że w tzw. sprawach działowych wartość przedmiotu zaskarżenia pozostaje w ścisłej zależności od wyniku postępowania i wyznacza ją nie wartość przedmiotu działu, ale wartość konkretnego interesu skarżącego, którego dotyczy lub może dotyczyć zaskarżenie. Z reguły nie może ona przekraczać wartości udziału w dzielonym majątku uczestnika wnoszącego skargę kasacyjną, nawet gdy orzeczenie zaskarżono w całości (zob. np. postanowienie SN z 13 marca 2015 r., III CZ 13/15). Wyjątek od tej zasady zachodzi, gdy skarżący podważa zasadę podziału, objęcie lub nieobjęcie orzeczeniem poszczególnych rzeczy lub praw albo rozliczenie nakładów (zob. m.in. postanowienia SN: z 21 stycznia 2003 r., III CZ 153/02, OSNC 2004, nr 4, poz. 60; z 15 grudnia 2006 r., III CZ 88/06; z 24 lipca 2008 r., IV CZ 53/08; z 6 maja 2010 r., II CZ 38/10; z 1 czerwca 2011 r. II CZ 27/11; z 18 marca 2015 r., I CZ 22/15; z 30 kwietnia 2021 r., IV CSK 577/20).

W kontekście powyższego kluczowe było ustalenie zakresu zaskarżenia w apelacji, a następnie w skardze kasacyjnej.

Pozew dotyczy zniesienia współwłasności zabudowanej nieruchomości o powierzchni 1,36 ha. Wnioskodawczyni i uczestniczka postępowania były zgodne odnośnie do tego, że powinno to nastąpić przez jej podział, przy czym, co do zasady, na trzy nieruchomości (działki): dwie niezabudowane o identycznej powierzchni i jedną zabudowaną o mniejszej powierzchni, jak również że każda z nich powinna otrzymać po jednej działce niezabudowanej. Spór dotyczył przede wszystkim trzeciej, zabudowanej działki, gdyż zarówno wnioskodawczyni, jak i uczestniczka postępowania wnosiły o jej przyznanie na swoją rzecz z dopłatą na rzecz drugiej strony.

Sąd Rejonowy zniósł współwłasność w ten sposób, że podzielił nieruchomość na trzy działki: dwie niezabudowane o powierzchni po 0,5993 ha i zabudowaną o powierzchni 0,1624 ha, przyznając na własność każdej ze stron po jednej działce niezabudowanej, zaś działkę zabudowaną – na rzecz

wnioskodawczyni z obowiązkiem dopłaty na rzecz uczestniczki postępowania kwoty 25 500 zł, która to kwota stanowi połowę wartości tej działki.

Uczestniczka postępowania zaskarżyła apelacją postanowienie Sądu pierwszej instancji „w całości” (k. 233). W głównym wniosku apelacji wniosła o „zmianę zaskarżonego postanowienia w ten sposób, żeby działkę zabudowaną nr [...] o pow. 0,1624 przyznać na własność wyłączną uczestniczki I.K., z obowiązkiem dopłaty do wartości udziału na rzecz V.B. kwoty 25 500 zł”. Niemniej Sąd Okręgowy nie zwrócił uwagi, że apelująca sformułowała również wniosek ewentualny „o uchylenie postanowienia Sądu Rejonowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania w celu powołania biegłego geodety i rzeczoznawcy dla ustalenia możliwości podziału nieruchomości na dwie odrębne działki wzdłuż ściany nośnej osadzonego na działce budynku, oraz przyznać każdą z wydzielonych działek na rzecz V.B. oraz I.K. z uwzględnieniem ewentualnych dopłat”. O ile zatem zakres zaskarżenia nie był zgodny z głównym wnioskiem apelacji, to był zgodny z wnioskiem ewentualnym.

Sąd Okręgowy skupił się wyłącznie na zarzutach apelacji dotyczących zakwestionowania sposobu podziału obejmującego jedną działkę (nr [...]), której wartość została wskazana na kwotę 51 000 zł. Nie zwrócił jednak uwagi nie tylko na zakres zaskarżenia i na wniosek apelacji (ewentualny), ale również na zarzuty apelacji dotyczące samego podziału nieruchomości na dwie działki, zamiast na trzy działki. Faktem jest, że w apelacji podstawowe zarzuty i argumentacja uczestniczki postępowania dotyczyły zabudowanej działki o nr [...] o pow. 0,1624 ha, która miała powstać w wyniku podziału, i zostać przyznana wnioskodawczyni, i że tego dotyczył główny wniosek apelacji. Błędne było jednak pominięcie zarzutów i wniosku apelacji związanych z alternatywnym sposobem zniesienia współwłasności, a w konsekwencji również pominięcie zakresu zaskarżenia. W związku z tym, ponieważ Sąd Okręgowy oddalił apelację w całości, w skardze kasacyjnej uczestniczka postępowania zaskarżyła postanowienie tego Sądu w całości oraz wniosła o jego uchylenie w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Należy również zauważyć, że jeżeli Sąd Okręgowy miał wątpliwości odnośnie do ewentualnej rozbieżności pomiędzy zakresem zaskarżenia a wnioskiem apelacji i jej zarzutami, powinien był wszcząć stosowne postępowanie naprawcze. Ponieważ tego nie uczynił, należy przyjąć, że takich wątpliwości nie powziął, co oznacza, że apelacją została zaskarżona nie część postanowienia Sądu Rejonowego, ale całe to postanowienie, tj. nie tylko co do działki nr [...], dopłaty i kosztów postępowania, ale również sama zasada podziału nieruchomości wspólnej.

W konsekwencji ocena dokonana przez Sąd Okręgowy nie zasługiwała na uwzględnienie, a więc wartość zaskarżenia w toku postępowania kasacyjnego nie mogła zostać ograniczona do kwoty 51 000 zł.

Z przytoczonych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 zw. z art. 394¹ § 3 w zw. z art. 13 § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w punkcie 1 sentencji postanowienia, rozstrzygając o kosztach postępowania zażaleniowego na podstawie art. 520 § 1 k.p.c.

[P.L.]

[ms]